

PALS

Positiv atferd,
støttende læringsmiljø
og samhandling i skolen

Atferdssenteret skal gjennom sin virksomhet bidra til at barn og unge med alvorlige atferdsproblemer og deres familier får bistand som er forskningsbasert, relevant, individuelt tilpasset og resultateffektiv. Virksomheten ved senteret skal være tverrfaglig og integrert, og bidra til utvikling av kompetanse og virksomme familie- og nærmiljøbaserte tiltak for å forebygge og mestre alvorlige atferdsproblemer hos barn og unge.

Atferdssenteret har siden 1999 hatt et nasjonalt ansvar for bl.a. å implementere PMTO-behandlingsprogram (*Parent Management Training-Oregon modellen*), og har som ledd i denne innsatsen gjort utprøving og evaluering av det skoleomfattende tiltaksprogrammet PALS (*Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen*). PALS og PMTO utgjør en helhetlig innsats for å styrke barns sosiale kompetanse og forebygge og mestre barns atferdsproblemer. Evalueringsresultatene fra utprøvingen av PALS i norske barneskoler (2002–05) er lovende.

Atferdssenteret er tildelt ansvar for å videreføre PALS-programmet fra 2005. Videreføringen vil omfatte utdanning av PALS-veiledere og implementering av programmet i flere skoler, samt videre evaluering av programmet.

Atferdssenterets virksomhet er finansiert av Barne- og familiedepartementet, Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedepartementet.

Elever med atferdsproblemer tiltrekker seg mye oppmerksomhet, blir satt i negativt fokus og utvikler ofte fastlåste, negative samhandlingsmønstre med andre barn og voksne. De viser manglende sosiale ferdigheter og responderer ikke som forventet i lærings-situasjonen.

Selvom det ofte bare er noen få elever (3–5 %) som står for en stor andel av skolens atferdsproblemer, vil de kunne påvirke *hele* skolens læringsmiljø på en svært negativ måte. Lærere og medelever opplever dem som både forstyrrende og truende. På grunn av sin atferd blir deres egne skolefaglige og sosiale læringsmuligheter redusert, og de har en økt risiko for utstøting. Det er verdt å merke seg at elever som viser alvorlige atferdsproblemer likevel har de beste utviklingsmuligheter, så lenge de er inkludert i skolen og lokalmiljøet gjennom pro-aktive støttetiltak.

Forskning viser at det har liten effekt å fokusere utelukkende på enkeltelevers problematferd, uten samtidig å fremme en pro-aktiv skolekultur. Et pro-aktivt læringsmiljø kjennetegnes av tydelige forventninger til positiv atferd og sosial kompetanse, der de ansatte legger vekt på positiv involvering og oppmuntring, og der de voksne gir forutsigbare reaksjoner på negativ atferd. Universelle, systematiske og effektive forebyggings-tiltak retter positiv oppmerksomhet mot alle skolens elever. Det bidrar til å redusere antall elever med atferdsproblemer. Elever som ikke responderer på universelle forebyggende tiltak, blir tidlig identifisert slik at de raskt kan få tilpassede støttetiltak. Aktiv støtte gjennom handling og deltakelse fra skolens ansatte, ledelse, foreldre og elever er avgjørende for utvikling

av et godt læringsmiljø, der elevene trives og føler seg trygge, og der de har gode arbeids- og utviklingsmuligheter.

PALS er et skoleomfattende tiltaksprogram som har tatt hensyn til denne kunnskapen.

PALS-programmet er:

- Evidensbasert praksis
- Forankret i sosial interaksjons læringsteori
- Basert på PMTO og den skoleomfattende modellen PBIS (*Positive Behavior Intervention and Support*)
- Skoleomfattende – systematisk systemtilnærming
- Teambasert
- Mestrings- og kompetanseorientert
- Handlings- og ferdighetsorientert
- Tilpasset den enkelte skoles situasjon og behov
- Differensierte innsatsnivåer tilpasset problemenes alvorlighetsgrad
- Proaktive og problemløsende tiltak
- Basert på systematisk kartlegging og vurdering
- Løpende evaluerende i forhold til:
 - Programmets integritet og opprettholdelse
 - Endringer på elev- og skolenivå

PALS

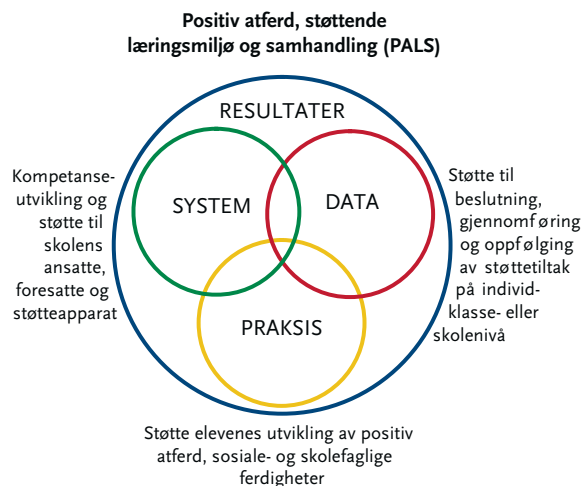
Et skoleomfattende program for å styrke barns sosiale kompetanse, og forebygge og mestre atferdsproblemer i skolen

PALS - «Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen» er både programmets tittel og målsetting. Målsettingen i PALS oppnås gjennom programmets fire hoveddeler som samlet bidrar til å styrke de ansattes kompetanse og fremme skolens egen kapasitet til å arbeide systematisk:

- **Systemdel:** Fremme utvikling av en skolekultur der skolens ansatte, i samarbeid med foresatte og annet støtteapparat, gir økte ferdigheter og kompetanse til å utvikle positiv atferd, sosial kompetanse og god samhandling i skolen.
- **Praksisdel:** Involvere alle barn og ansatte gjennom innlæring av noen få (3–5) positivt og enkelt formulerte regler og forventninger til positiv atferd og sosiale ferdigheter på skolens ulike områder. Positiv involvering og bekreftelse av *alle* gjennom systematisk oppmuntring og positiv oppmerksomhet, gir økt motivasjon og fremmer et godt læringsmiljø. Negativ atferd og regelbrudd reageres umiddelbart på med milde forutsigbare konsekvenser.

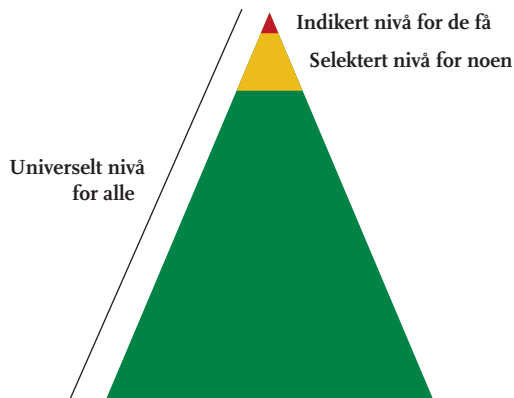
- **Datadel:** Informasjonsinnhenting og kartlegging av problematferd i skolemiljøet gir støtte til beslutning, planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltak på skole-, klasse- eller elevnivå.
- **Resultatdel:** Opprettholde vedvarende innsats, programintegritet og kompetansebygging gitt av målbare resultater gjennom system-, praksis- og datadelene.

Gjennom opplæring, veiledning og støtte til både elever og ansatte organiseres arbeidet på tre nivåer i en innsatspyramide:

- 1) **Universelt nivå:** Forebyggende tiltak der alle elever undervises i forventet atferd og sosiale ferdigheter for å utvikle mestringskompetanse og et trygt læringsmiljø for alle.
- 2) **Selektert nivå:** Støttetiltak for noen elever (10–15%) med risiko for utvikling av atferdproblemer, basert på individuelle vurderinger
- 3) **Indikert nivå:** Støtte- og behandlingstiltak for de få elevene (3–5%) med alvorlige atferdsproblemer som ikke nyttiggjør seg de universelle forebyggende tiltakene alene. Individuelle støttetiltak gis som en kombinasjon av sosial ferdighetstrening, veiledning til elevenes lærere og tilbud om PMTO til elevens foresatte.

Forhåndsdefinerte kjerne- og støttekomponenter gir handling og forståelse til innsatspyramidens tre nivåer i og utenfor undervisningsrommet. Samtidig med å støtte utvikling av positiv atferd og sosial kompetanse for elever med problematferd, vektlegges positiv oppmerksomhet og anerkjennelse av elever som viser pro-sosial atferd.

Kjernekomponenter

- Ros og oppmuntring – Positive konsekvenser
- Grensesetting - Negative konsekvenser
- Problemløsning
- Veiledning - Tilsyn – Oppfølging
- Positiv involvering

Støttekomponenter

- Effektive og gode beskjeder
- Kartlegging og vurdering av atferd
- Regulering av følelser

Innsatsnivåene og tilrettelegging av tiltak i henholdsvis skole-, klasse/gruppe- eller individuelle støttesystem vurderes ut fra et skoleomfattende informasjons- og kartleggingsverktøy, som også brukes for å evaluere hvordan de ulike støttetiltak virker.

PALS – Et veilednings- og opplæringsprogram

Rekruttering til deltakelse i PALS-programmet er basert på nettverksdanning i kommuner og regioner, og sees i sammenheng med implementering av PMTO. Det vil sikre en helhetlig innsats for forebygging og behandling av atferdsproblemer hos barn i alderen 5–12 år.

Opplæringen gjennomføres som et utviklingsarbeid i den enkelte skole gjennom minst tre år under ledelse av en ekstern PALS-veileder. PALS-veiledere rekrutteres fra PP-tjenesten og statlig spesialpedagogisk støttesystem og kompetansesentre.

Hver skole etablerer et PALS-team (5–7 deltakere), som er representativt sammensatt fra skolens ledelse og ansatte (lærere, SFO-ansatte, spes.pedagog m.fl.), PP-tjeneste og FAU. Teamet som ledes av en av skolens ansatte, har ansvar for å implementere programmet, koordinere og følge opp utviklingsarbeidet gjennom involvering av alle ansatte, foreldre og elever.

Kriterier for deltakelse

- Skolen har selv behov for å utvikle positiv atferd og fremme et støttende læringsmiljø i den hensikt å forebygge, redusere og stoppe utvikling av atferdsproblematikk.
- Ha minst ett mål for å forbedre skolens sosiale kultur og utvikle et godt læringsmiljø

- Minst 80 prosent oppslutning blant skolens ansatte
- Støtte og aktiv deltakelse fra skolens ledelse
- Støtte og medvirkning fra skolens foresatte, skoleeier og annet støtteapparat
- Villighet til å avsette tilstrekkelig tid, prioritere ressurser og ha fokus på programmet i minst 3–5 år.
- Bidra med forskningsbasert og skoleintern evalueringsdata

Struktur og innhold

En kvalifisert ekstern PALS-veileder følger opp skolen gjennom opplæring og veiledning:

- 1) Planlegging og tilrettelegging gjennom første skoleår
- 2) Utprøving og gjennomføring av skoleomfattende tiltak fra påfølgende andre skoleår
- 3) Oppfølging fra og med tredje skoleår gjennom vedlikeholdsveiledning av flere skolers PALS-team i gruppe

Vedlikeholdsveiledning er en vesentlig side av programmets implementeringsstrategier både i den enkelte skole, i den enkelte skolekrets, kommune og region. Det etableres nettverksgrupper for utveksling og videreutvikling av PALS-programmet. Dette vil bidra til opprettholdelse av programmets kvalitet over tid.

Atferdssenteret

Unirand AS
Klingenberggaten 4
Postboks 1565 Vik
0118 Oslo

Telefon 24 14 79 00
Telefaks 24 14 79 01
e-post: post.atferd@atferd.unirand.no

Du finner mer informasjon om Atferdssenteret på www.atferd.uio.no

Atferdssenteret AS er datterselskap av Unirand AS og er heleid av Universitetet i Oslo. Senterets forskning skal være handlingsrettet og blant annet knyttes til utvikling og evaluering av metoder i arbeidet med alvorlig atferdsproblemer